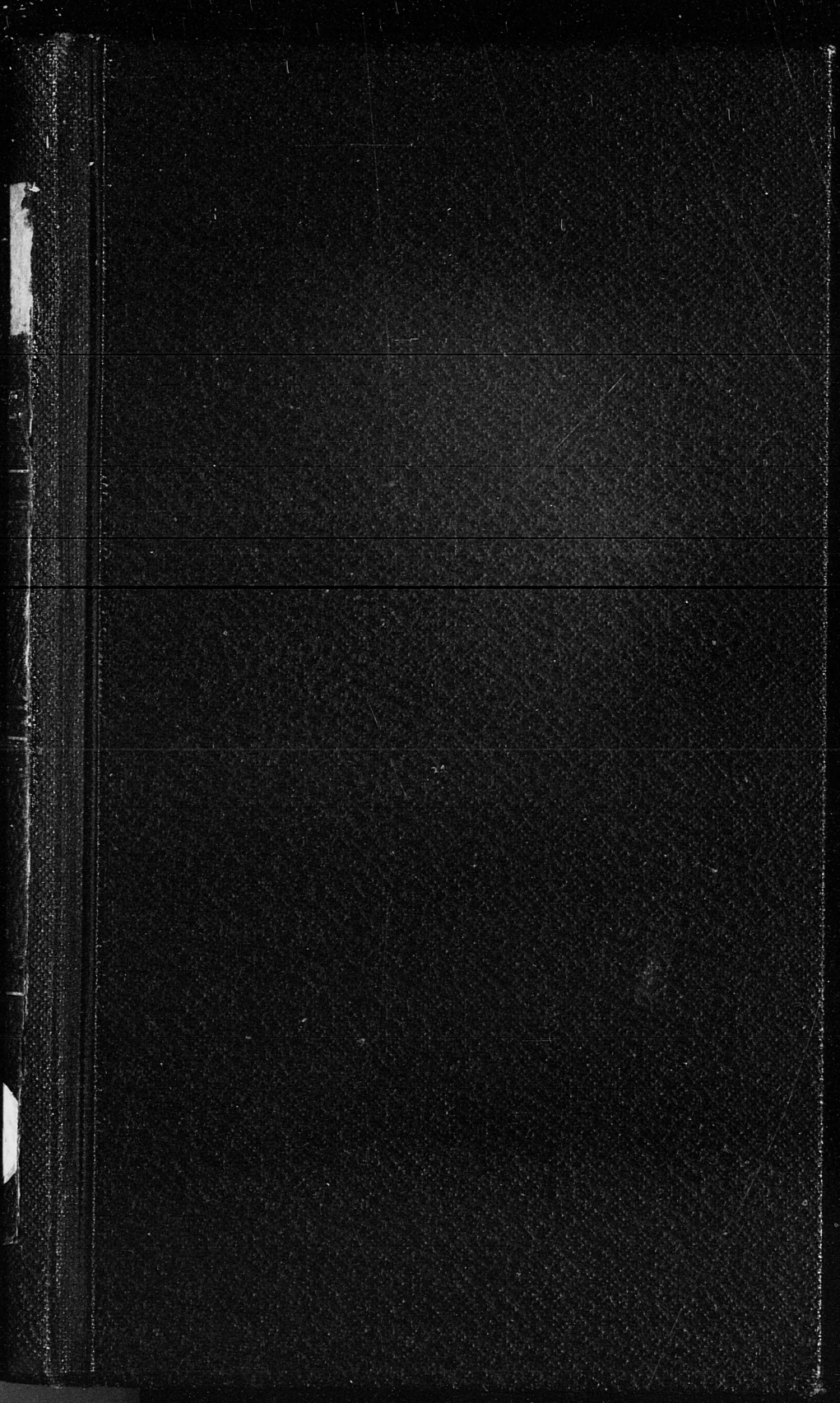
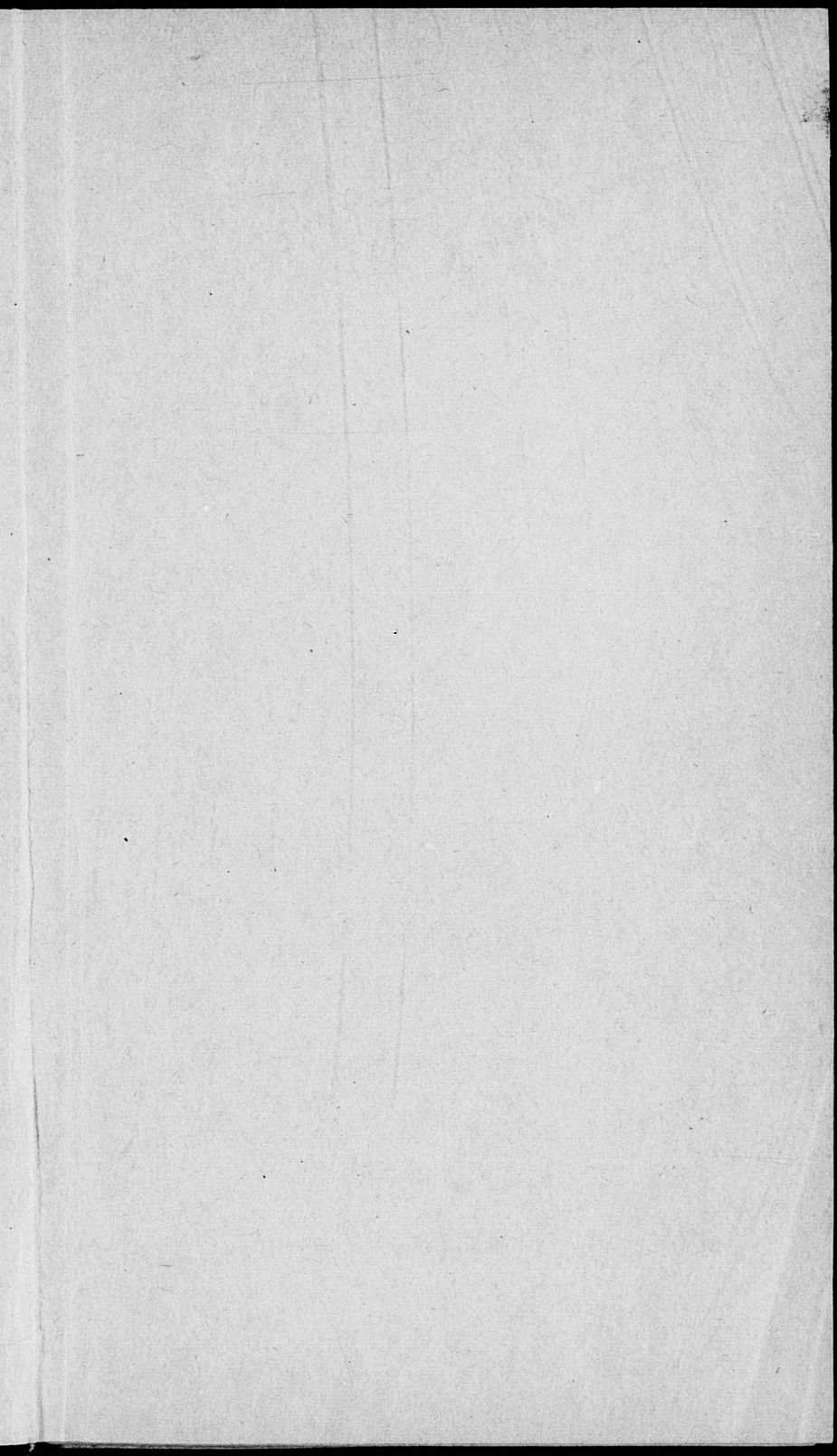

K

ENKELE BESCHOUWINGEN,

gewijd aan de belangen der

KOLONIE SURINAME,

DOOR

Mr. A. C. WESENHAGEN,

voormalig Surinaamsch ambtenaar.

Men moet of van het bezit van volkplantingen afzien, of de middelen, welke men te harer behoudenis noodig heeft, in het werk stellen.

Mr. E. LUZAC, *Hollands rijkdom.*

ROTTERDAM,
NIJGH & VAN DITMAR.

1886.

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

0437 1203

Tot de middelen, welke men tot behoud der Kolonie Suriname noodig heeft, behooren, naar mijne bescheiden meening, om te beginnen :

- I. Meerder belangstelling van de zijde van het Moederland, inzonderheid van de Nederlandsche Regeering en Volksvertegenwoordiging.
- II. Meerder zelfstandigheid van het Koloniaal Bestuur.

I.

Meerder belangstelling in de Kolonie.

In den laatsten tijd heeft het Moederland ontegenzeggelijk vele geldelijke offers aan Suriname gebracht. Nuttige instellingen zijn haar geschonken. Goede hervormingen zijn aangebracht. De op zichzelf reeds zoo weldadige vrijverklaring der slaven heeft millioenen aan tegemoetkomingsgelden gekost. Voor de premiën, uitgelooft op den aanvoer van arbeiders, is ook nog een millioen besteed. Een immigratie-fonds is opgericht.

Bovendien is een Regeerings-Reglement op vrijzinnige grondslagen aan de Kolonie geschonken. Het oud-Hollandsch recht is vervangen door eene behoorlijk beschreven wetgeving, nagenoeg op dezelfde leest geschoeid als de Nederlandsche. Ter zake van den aanvoer van arbeiders zijn doelmatige maatregelen genomen en nuttige besluiten uitgevaardigd. Ter nakoming dier besluiten heeft het in de Kolonie zelf, onder ten deze dikwijls gewenschte en gewaardeerde voorlichting en medewerking der Regeering, evenmin aan belangrijke verordeningen ontbroken. Langs

dezen weg is ook het schoolwezen, vooral door de invoering van den leerplicht, en de geneeskundige dienst, vooral door regeling in de buitendistricten, aanmerkelijk verbeterd. Meerdere belangrijke onderwerpen erlangden een wettig beslag.

Bovendien komt, sedert eenigen tijd, Suriname jaarlijks om dekking vragen van het tekort in hare gewone huis-houding. Dit tekort, een gevolg van velerlei, hier niet nader aan te geven omstandigheden, is eenigen tijd op kunstmatige wijze verbloemd; doch, evenzeer als de toestand van gebouwde en ongebouwde eigendommen door uitstel van noodzakelijke voorzieningen verslimmerd wordt, zoo is ook hier, onder den dekmantel eener schoonklinkende subsidie-vermindering, het verval hoe langer hoe dieper ingetreden.

Met het oog nu op al wat aan de Kolonie ten koste gelegd is en nog jaarlijks ten koste gelegd wordt, zonder dat dit vruchtdragend blijkt te zijn, begint menigeen aan hare opbeuring te wanhopen. De belangstelling, waar die al bestaan heeft, verflauwt en gaat allengs over in een niet te miskennen vooroordeel.

Bij het groote publiek is gemis aan belangstelling op zich zelf voor Suriname geen bezwaar. Alleen zou te bejammeren blijven, dat tusschen kinderen van hetzelfde land, onderdanen van denzelfden vorst, al mogen zij over verschillende werelddeelen verspreid zijn, bij hunne vele aanrakingspunten geen hechter band bestaat.

Als een der oorzaken van Englands voorspoed op koloniaal terrein, wordt de onderlinge genegenheid tusschen Moederland en Koloniën aangemerkt. „A mother country must be *affected* by its colonies:” deze bekende opmerking van lord BROUGHAM wordt in den onderstelden zin, dat het Moederland het er dan ook naar maken moet, door de Engelsche natie ter harte genomen. Bij al hetgeen zij aan hare koloniën ten koste legt, is toch steeds eene groote mate van welwillendheid waar te nemen.

Ook in Duitschland uit zich de openbare belangstelling in koloniale zaken zeer ten gunste der nieuw aangeworven koloniën. Bij herhaling en opzettelijk worden bovendien de belangen, ook van de minst beteekenende kolonies, in den Duitschen Rijksdag ter sprake gebracht.

Hier te lande evenwel beschouwt het groote publiek de zaak veelal uit een dusgenaamd practisch oogpunt, en is daarom volkomen onverschillig voor eene bezitting, die geen voordeel meer afwerpt, doch integendeel geld is gaan kosten. Met Curaçao loopt men sedert eenige jaren vrij van subsidie; tegen het behoud dier kolonie is dus geen bezwaar; doch ten opzichte van Suriname begint men in den laatsten tijd zelfs onverbloemd te kennen te geven, dat het daarmee maar denzelfden weg op moet gaan als met de Kust van Guinea.

Destijds heeft de Minister DE WAAL de wenschelijkheid van dusdanige loslating openlijk betoogd, en wel van alle koloniën, die geen direct voordeel voor Nederland meer afwerpen. Op zijn voorbeeld is dit naderhand ten opzichte van Suriname een en andermaal geschied. De kust van Guinea is reeds aan dat systeem, en nog wel met geldelijk voordeel, opgeofferd; men moet nu maar duidelijk zeggen of Suriname al of niet moet volgen. Alleen zou men, op dien weg voortgaande, ten slotte ook van Java kunnen afstand doen.

Gansch anders dacht intusschen het Hoofd van Staat niet lang geleden over deze aangelegenheid. Bij de onderhandelingen over den afstand van West-Indische koloniën, meer uitdrukkelijk van Suriname, aan Engeland en de vereeniging van België met Nederland, schreef de Souvereine Vorst aan FAGEL, destijds gezant te Londen: „maar mag ik dan onze beste kolonie opofferen en den blaam op mij „laden, dat gedaan te hebben als prijs voor de vereeniging met België, en alzoo de glorie van mijn huis hooger te hebben gesteld dan het welzijn van den staat?”

Deze vorstelijke woorden mogen, thans meer dan ooit,

in herinnering worden gebracht; — niet zoozeer in het belang van Suriname, dat wellicht met eene overdracht of loslating gebaat zou zijn (1), dan wel voor de eer en den goeden naam van Nederland.

Het vooroordeel blijft intusschen een groot struikelblok tusschen Moederland en Koloniën, vooral daar, waar dat vooroordeel zich niet beperkt tot de groote massa, maar ook overslaat op hen, van wier opleiding of maatschappelijke stand men anders verwachten mocht, en ten slotte ook diegenen aansteekt, aan wie het toezicht over den gang van zaken is toevertrouwd. Het is zoo volkomen waar, wat FREDERIC YOUNG op het wetenschappelijk congres van de Amsterdamsche tentoonstelling (2) zeide: „If even „there was a question demanding to be approached in a „spirit of *sympathy*, and with an absence of *prejudice*, „it is: the manner in which the outlying dominions may „be conducted from the centre.” Dit geldt vooral daar, waar, bij nu en dan niet te miskennen schuld of roekeloosheid der kolonisten zelf, ondervonden wanbeheer mede erkend wordt de schuld te dragen van koloniaal verval. Daar behooren met alle te hulp staande middelen de gevolgen van dit laatste zooveel mogelijk te worden weggenomen.

Hoe dus het groote publiek over Suriname denken moge, voor Regeering en Volksvertegenwoordiging behoort de al of niet aanwezigheid van batig slot of andere voordeelen geen maatstaf te zijn voor meerder of minder toewijding.

Men is het in deze kringen volkomen met elkaar eens, dat er *iets* voor Suriname behoort gedaan te worden. Allereerst — om haar op te heffen uit haren staat van verval, later — om

(1) Engeland en Duitschland zouden elkaar het bezit van dusdanige kolonie ongetwijfeld betwisten. Voor Engeland is, door de aangrenzing aan Demerary, ten allen tijde ook *deze* Nederlandsche kolonie zeer begeerlijk geweest, terwijl niet lang geleden in „das Ausland” de aandacht van Duitschland op Suriname gevestigd werd.

(2) In zijne redevoering, aldaar op 19 September 1883 gehouden „on the political relations of mother countries and colonies.”

haar zoo mogelijk terug te brengen tot vorigen bloei. Men kan het evenwel niet met elkaar eens worden, *wat*. Ontegengesteldig ontbreekt het hier en daar niet aan goeden wil, maar men gunt zich den tijd niet om bij deze kolonie opzettelijk stil te staan. Men vliegt er geregeld langs en over heen. Nu en dan worden dikwijls in den boezem der Vertegenwoordiging goede wenken gegeven, doch dit geschiedt geheel terloops, en de wenken worden bedolven onder het vele werk, dat niet alleen Nederland, maar in den laatsten tijd ook O.-Indië, en vooral Sumatra, aan Regeering en Kamerleden te doen geeft. De Kamers schijnen zich meestal met de gedachte te troosten, dat ten deze de wil voor de daad moet gelden, en dat het overigens aan den Minister en den Gouverneur mag worden overgelaten, voor de wederopbeuring der kolonie te zorgen. Terwijl inmiddels een en andermaal aan de Kamers gebleken moet zijn, dat het koloniaal bestuur vroeger wel eens te wenschen overliet, is van een principieel debat hierover of over den kwijnenden toestand der Kolonie nimmer sprake geweest. Suriname mag tevreden zijn, wanneer het eenmaal per jaar, bij de begrootingsbehandeling, ter sprake komt. En wanneer dat al eens met meerder of minder zaakkennis geschiedt, gaat dit slechts van enkele zijden met matige belangstelling gepaard, en is meestal eene groote mate van onverschilligheid, zoo niet miskenning, de grondtoon van het debat.

Men moet daarbij ook vooral rekening houden met regeeringspersonen en wetgevers, die een eenmaal aangenomen standpunt niet wenschen te verlaten. Het blijft daarom moeilijk — niet om met enkele woorden naar waarheid eene voorstelling der zaken te geven, maar wèl om een en ander begrijpelijk te maken voor hen, die de West-Indische toestanden niet kennen, en nog veel meer voor hen, die ze misschien niet anders dan met hunne eigen inzichten strookt, *willen* kennen.

Het subsidie wordt op de ministeriële bureaux, nu en dan zelfs in de Tweede Kamer, zooveel doenlijk beknipt

en ten slotte met kennelijken weerzin, bij wijze van aalmoes, uitgereikt. Het is alsof Suriname uit de diepte, waarin het door velerlei omstandigheden is nedergestort, zich zelf wel weer tegen de hoogte zal kunnen opwerken.

Intusschen spreekt van zelf dat, om daartoe te geraken, krachtdadige hulp van buiten eene eerste behoefte blijft. En nu is wel is waar, gelijk ik begonnen ben dankbaar te erkennen, in den laatsten tijd nog al het een en ander voor Suriname gedaan; — doch, wanneer men de Kolonie niet van uitputting wil doen bezwijken op den weg, dien zij nog te maken heeft, dan kan hare toekomst niet te zeer aan de voortdurende aandacht van Regeering en Vertegenwoordiging worden aanbevolen.

Men kan dus niet zeggen, dat men na de oprichting van een immigratiefonds met Suriname's toekomst heeft afgerekend. Men erkent dan ook volmondig, dat er nog het een en ander, ook van Staatswege, gedaan moet worden. De Kamer beraadslaagt over velerlei wenschelijke verbeteringen, de Minister neemt die in overweging: en de Surinaamsche begrooting wordt intusschen met den Franschen slag afgehamerd. Onder dat alles, het is voor ingewijden geen geheim, onder dat alles gaat de Kolonie langzaam, maar zeker, te gronde.

Deliberante senatu perit Saguntum.

Doch het gebeurt ook meermalen, gelijk alweer ten vorigen jare, dat de behandeling van de Surinaamsche begrooting zich bepaalt tot wisseling van schrifturen en dat zelfs de zoo gewenschte mondelinge toelichting en gedachtenwisseling ontbreekt. Suriname verschijnt en verdwijnt als bij tooverslag, en gaat dan weer voor een vol jaar de ruste der vergetelheid te gemoet.

Zoo is op 23 December 1885 door de Tweede Kamer het wetsontwerp tot definitieve vaststelling der koloniale huishoudelijke begrooting van Suriname voor het dienstjaar 1886 zonder beraadslaging met algemeene stemmen aangenomen. Een ontwerp, dat, op dezelfde grondslagen geschoeid,

eenige maanden te voren door de Koloniale Staten van Suriname in zijn geheel was verworpen. De Kamer had, gelijk trouwens genoegzaam bekend was, uitdrukkelijk te verstaan gegeven (1), dat deze verwerping door de Kol. Staten was geschied „als protest tegen het regeeringsbeleid in Suriname.” Niettemin is de begrooting, zonder de minste bespreking van dat beleid, met stille trom, als gezegd, van de agenda der Kamer afgevoerd.

In het Voorloopig Verslag wordt in het voorbijgaan zoodanige verwerping „weinig strookend geacht met de juiste opvatting van de taak der Staten.” Daar dit recht evenwel tengevolge van artt. 109—112 Surin. Regeerings-Reglement aan de K. Staten is toegekend, was integendeel in de gegeven omstandigheden de verwerping wellicht plichtmatig. De Staten meenden, dat het regeeringsbeleid in zijne grondbeginselen aan de Kolonie schade deed. Daargelaten nu de al of niet gegrondheid dier meening, als thans niet aan de orde, komt het mij toch staatsrechtelijk juist voor, om uit handen van zoodanige regeering geen begrooting aan te nemen, daar, volgens de aangegeven zienswijze, de Kolonie er toch nimmer door gebaat zou zijn. Zodoende maakt men eenvoudig gebruik van een begrootingsrecht. Om redenen, buiten de begrootingscijfers gelegen, wordt wel eens meer eene begrooting afgestemd. Het klein aantal leden der Staten doet er niets toe af. Bij het toekennen van politieke rechten moet men al de gevolgen daarvan aanvaarden.

Bovendien, de Staten hebben ingevolge het Sur. Reg.-Regl. het recht van amendement op het door den Gouverneur ter goedkeuring aangeboden ontwerp der voorloopige begrooting; doch zij waren gewoon, om bijna elke wijziging, die zij krachtens dat recht in de begrooting mochten brengen, bij de indiening daarvan tot definitieve vaststelling, door den Minister van koloniën, geschrapt te zien.

(1) Vgl. het Voorloopig Verslag van het Afdeelinings-onderzoek, van 11 November 1885.

Reden te meer, om eene begrooting, die huns inziens niet in de allernoodzakelijkste behoeften der Kolonie voorzag, in haar geheel te verwerpen.

Men zou zich juist van den anderen kant de vraag kunnen stellen, of zoodanige aanneming eener koloniale begrooting, als thans door de Kamer is geschied, wel volkomen strookt met de juiste opvatting van de taak der Nederlandsche Volksvertegenwoordiging. Evenzeer als de Staten het recht hadden tot verwerping, had ook de Kamer zeer zeker het recht tot aanneming der alzoo verworpen begrooting. Doch de wijze waarop zij dit nu heeft gedaan, zoo *ex tripode*, zonder discussie en met algemeene stemmen, is zeer zeker niet overeenkomstig de regelen van parlementaire wellevendheid.

Men had, — ook bij hetgeen aan de openbare beraadslaging, of liever aan de gelegenheid daartoe, was voorafgegaan — anders mogen verwachten.

Blijkens het verslag van het sectie-onderzoek § 3, werd, in ééne afdeeling ten minste, „van gedachten gewisseld omtrent den ongunstigen economischen toestand der Kolonie”. De hoofdoorzaak daarvan wordt gezocht in „de afschaffing der slavernij, waardoor gebrek aan werkkrachten is ontstaan.” Voor zoover men na te melden regeeringsverzuimen daarmede in verband brengt, en daarbij dan aan ééne van de hoofdoorzaken van dien achteruitgang gelieft te denken, voor dat deel, naar 't mij voorkomt, volkomen juist weergegeven.

Aan de vermelding van de oorzaak van Suriname's „ongunstigen economischen toestand” koppelt zich toch een opmerkelijk getuigenis, dat de zaak tevens in een zuiverder daglicht stelt: „hierin” (d. i. in dit gebrek aan werkkrachten) „is niet tijdig en naar behooren voorzien: „de regeeringen, zoowel der Kolonie als van het Moederland, „zijn in gebreke gebleven, daarin de noodige maatregelen „te nemen.” Een getuigenis evenwel, alleen opmerkelijk uithoofde van zijn officieel karakter. Immers het feit op

zich zelf is buiten geschil, in zoover de nu uitgesproken meening der Kamer kennelijk slechts betrekking heeft op de bevordering der immigratie van rijkswege en daarmede in verband staande voorzieningen, waartoe eerst te elfder ure besloten is, nadat het veroorzaakt verval intusschen reeds was ingetreden. Men had er — om zich tot algemeen erkende feiten te bepalen — gerust kunnen bijvoegen: dat die ontijdige en onbehoorlijke voorziening van regeeringszijde niet slechts geldt het na de emancipatie ontstaan gebrek aan werkkrachten, maar het groote vraagstuk der emancipatie zelf van alle kanten raakt. Tot zulk eene ingrijpende maatschappelijke hervorming, als de algeheele afschaffing van slavernij meebrengt, is, — niettegenstaande den tijd, dien men genomen heeft tot overweging en voorbereiding, niettegenstaande het goede voorbeeld van andere koloniale mogendheden en de goede raadgeving van ter zake kundigen, — besloten en overgegaan op eene wijze, die zonderling mag heeten. Men deed dit niet geleidelijkerwijs ten voordeele van degenen, die na een te bepalen tijdstip zouden geboren worden, doch voor oud en jong tegelijk; die emancipatie is door geen doeltreffenden maatregel, het noemen waard, voorbereid; zij is bovendien niet met genoegzame zorg in Suriname ingevoerd.

Nederland was, door het lange dralen en beraadslagen, als gewoonlijk weer achteraan gekomen. Engeland had de slavernij reeds afgeschaft in 1834, Frankrijk in 1848, Nederland deed dit eerst in 1863. Vandaar de jacht om dien toestand, dien men zich dan toch begon te schamen, zoo spoedig mogelijk, zonder overgang, op te heffen. Het *apprenticeship* of de opleiding tot den staat van vrije burgers, of wel de vrijmaking trapsgewijs, na voorbereiding voor het genot der volle persoonlijke vrijheid, en het openen der gelegenheid om door een inmiddels verworven peculium zichzelf los te koopen, konden toen als voorzichtige maatregelen, doch die op tijd moesten werken, geen dienst meer doen. „De eer van Nederland”, zoo heet het in het Voorl.

Versl. der comm. van rapp. voor het ontwerp der wet tot afschaffing der slavernij in W.-Indië, van het jaar 1858, „kon de slavernij geen oogenblik langer dulden.” Men duldde ze intusschen nog vijf jaar na dit verslag.

De eer van Nederland had, dunkt mij, veeleer medegebracht, om evenals andere natiën, tijdig tot de opheffing der slavernij te besluiten, en dan kon in 1863 dit doel langs meer geleidelijken weg met beter gevolg bereikt zijn geweest. „Liever handelen dan spreken”, dit woord van Thorbecke weerklonk toenmaals gedurig in de Kamer, en er bestond alle reden voor.

Het feit, dat op 1 Juli 1863 plotseling in die eeuwenoude slaven-maatschappij alle aanwezige slaven vrij verklaard werden, was intusschen door geen tienjarig staatstoezicht goed te maken. Het bleef een misgreep, uitgelokt door een gevoel van rechtmatige philanthropie, wel is waar, doch, evenals zoo menig philanthropische uiting, met onvoldoend overleg ten uitvoer gebracht. Nog boven aller verwachting heeft Suriname den ruwen schok kunnen te boven komen, en haar bestaan, hoe kwijnend en ellendig ook, nog tot op den huidigen dag kunnen voortslepen.

En moge nu al het getuigenis, in het Voorl. Versl. neergelegd, het regeeringsverzuim uit een meer beperkten gezichtskring beschouwen, dit getuigenis op zich zelf maakt niettemin der Kamer tot plicht, om de nog voortdurende gevolgen van dat verzuim alsnog weg te nemen: vooral daar te elfder ure genomen voorzieningen niet in staat bleken, hieraan genoegzaam tegemoet te komen. Die plicht treedt te meer op den voorgrond, als men bedenkt, dat, terwijl nu gezegd wordt dat de „regeeringen zoowel der Kolonie als van het Moederland in gebreke bleven”, in de tegenkanting der Volksvertegenwoordiging zelve tegen sommige regeeringsvoorstellen mede de oorzaak mag gezocht worden van de niet tijdige voorzieningen, hierboven bedoeld.

Doch men heeft zijne gedachten ook verder laten gaan dan over den ongunstigen economischen toestand der Kolonie.

Men heeft ook eens „van gedachten gewisseld” omtrent de middelen om daarin verbetering te brengen. In het belang der Kolonie ware het beter, dat men het nu alweer niet bij die gedachtenwisseling gelaten had, maar, toen het er op aankwam, in de avondzitting van 23 December jl. met beslistheid eene interpellatie tot de Regeering had gericht of een geformuleerd voorstel aan de Kamer had voorgelegd.

Bij genoemde gedachtenwisseling heeft men intusschen, blijkens het V. V., als middelen om aan de regeeringsverzuimen tegemoet te komen, en ook uit anderen hoofde der Kolonie eene betere toekomst te verzekeren, „genoemd”:

- a. betere aanvoer van arbeiders;
- b. afschaffing, althans vermindering van uitvoerrechten;
- c. aanmoediging van de kolonisatie van Nederlanders;
- d. verbetering van de communicatiemiddelen, door aan Suriname alsnog een telegraafkabel en een goeden stoombootdienst op de rivieren te schenken;

e. ontwikkeling van het gemeentewezen in de Kolonie.

Na die vijf middelen in het Verslag als „genoemd” te hebben doen opnemen, is de taak van de Kamer in haar eigen oog ten opzichte van Suriname voor het jaar 1886 als afgedaan te beschouwen.

Opmerkelijk is intusschen het gevoelen in het V. V. omtrent de allerdringendste noodzakelijkheid van het sub *d* aangegeven middel, eene geregelde telegraphische verbinding, als „tegenwoordig eene eerste behoefte voor elke maatschappij.” Hier kan voor Suriname niet sterk genoeg op worden aangedrongen. Het geldt hier aansluiting aan het nabij gelegen Demerary, dat wèl in de telegraafverbinding is opgenomen (1). Gelijk de ervaring leert, is het gemis daarvan een hoofdbezwaar voor menigeen, ambtenaar zoowel als industrieel en kapitalist, om zich naar Suriname te begeven.

(1) Ten ware ik juist ben ingelicht, dat de aansluiting slechts zou behoeven te geschieden tot de *Braamspunt*, vier uur van Paramaribo gelegen, waarlangs reeds een kabel loopen zou, die Cayenne met Demerary of wel met Martinique verbindt: hetgeen de zaak natuurlijk zeer zou vereenvoudigen.

Bovendien kan men nagaan, hoe zeer het overleg tusschen Gouverneur en Minister door eene telegraphische verbinding zou kunnen worden bespoedigd, hoezeer daarentegen, bij voortdurend gemis daarvan, de afdoening der meest dringende zaken wordt tegengehouden, en welk eene langgerekte gedachtenwisseling de nietigste zaken aan den anderen kant met zich moeten medebrengen.

Het V. V. erkent dan ook, dat een land, waaraan de telegraaf ontbreekt, „eene eerste voorwaarde van bestaan mist.” „Ziet men tegen deze uitgave op”, zoo vervolgt het V. V., — merkwaardigerwijs geheel in aansluiting aan de als motto door mij gekozen woorden van Luzac, — „dan deed „men beter zich geheel aan de Kolonie te onttrekken.” Stoute woorden voorzeker, want zijn zij ernstig gemeend, dan dient — als werkelijk later blijkt, dat de Kamer tegen de uitgaaf opziet — een voorstel tot afstand, verkoop of loslating der Kolonie noodwendig te volgen. Doch het zal vooralsnog van die zijde zulk eene vaart niet loopen. De ernst dier verontwaardiging mag toch worden in twijfel getrokken, als men ze in verband brengt met de daarop volgende bewering in hetzelfde Verslag, dat „de Kamer een „en andermaal van hare ernstige bedoeling heeft doen blijken om, zoolang *de omstandigheden en beschikbare middelen „dit slechts gedoogden*, der Kolonie ter wille te zijn.”

Zeer zeker, wie zal het loochenen, dat de Kamer, die het geld moet toestaan, dit ook een en andermaal gedaan heeft met betrekking tot eene noodzakelijke uitgaaf ten behoeve van Suriname. Doch, zoolang het slot van rekening tusschen Suriname en Nederland nog niet vaststaat, kan ook nog geen lijn getrokken worden tusschen het „ter wille zijn” en het afdoen van schuld. Bovendien schrijft de omstandigheid van het gemis van een telegraafkabel naar Demerary (1), het aanleggen van zoodanigen kabel zóó gebiedend voor, dat daarvoor reeds lang de noodige middelen hadden behooren te zijn beschikbaar gesteld.

(1) Of mogelijk slechts naar de *Braamspunt*.

Het regeeringsantwoord op de gewisselde gedachten omtrent een der oorzaken van Suriname's verval is merkbaar ontwijkend. Waarom de vroegere regeeringsverzuimen niet volmondig erkend zijn, is een raadsel. Het staat toch vast dat men niet tijdig voor de gelegenheid tot het bekomen van werkkrachten heeft gezorgd, ter vervanging van diegene, welke men had kunnen en moeten voorzien, dat door de emancipatie aan de toenmaals bloeiende landbouwondernemingen zouden worden onttrokken. En als antwoord op dit eenvoudig op den voorgrond geschoven feit, zegt nu de Minister, dat „op dit oogenblik van gebrek aan arbeiders geen sprake kan zijn, maar wel van gebrek aan kapitaal.” De Regeering werpt eene slagschaduw over het besproken wanbeheer, maakt er zich zoodoende van af, en tracht er voor in de plaats te schuiven „het tegenwoordig gebrek aan kapitaal.”

Op zichzelf volkomen terecht: van gebrek aan arbeiders is thans geen sprake; van daar dat dit in het V. V. ook niet is beweerd. De toenmalige bloei van den grooten landbouw is langzamerhand juist tengevolge van die vroegere verzuimen veranderd in verval; er is sedert de laatste jaren tijdelijk geen sprake meer van de instandhouding of uitbreiding, maar slechts van de voortsleeping van het landbouwbestaan. En nu wil de Regeering in hare Memorie van Antwoord de gedachte hiervan afleiden en zich bepalen tot het gebrek aan kapitaal. De quaestie wordt met zekeren zwenk op een geheel nieuw terrein gebracht.

„Aan kapitaal is er gebrek: daaraan is gebrek in „ruime mate, er is gebrek aan kapitaal, met het noodige „beleid dienstbaar te maken tot exploitatie van de natuurlijke rijkdommen van Suriname”. Nu, dat wist ieder, en dit behoefde niet met zooveel klem te worden herhaald. Wel had met enkele woorden van den tegenwoordigen suikerdruk als bijkomende oorzaak kunnen zijn melding gemaakt.

Het *sous-entendu* is intusschen, dat het verschaffen van dat kapitaal geen regeeringszaak is. Dit is ook nimmer

beweerd. Wel is beweerd dat het mede de schuld der Regeering is, dat die „ongunstige economische toestand”, waaronder ook het kapitaalsgebrek te brengen, is ontstaan. En op deze bewering heeft de Regeering het stilzwijgen in acht genomen. Het is in deze voor de Kolonie zoo ernstige tijden een stilzwijgen van zeer veel beteekenis.

Omtrent het in het V. V. § 3 sub *a* genoemde middel: „betere aanvoer van arbeiders” zegt de regeering dat „China geen immigratie onder contract wil toelaten.”

De vrijwillige, doch gecontracteerde immigratie uit Afrika, als minder kostbaar, minder omslachtig en van beter gehalte dan uit Britsch-Indië, wordt geheel voorbij gegaan.

De vraag sub *b* omtrent afschaffing of vermindering van uitvoerrechten, is volgens de Regeering „in overweging” bij den Gouverneur van Suriname. Men is „in afwachting” van de uitkomsten van zijn onderzoek. — Het is intusschen buiten geschil, dat deze aangelegenheid tot de zeer dringende behoort, dat voor dergelijken maatregel in Suriname dezelfde gronden als op Java voorhanden zijn en dat bovendien de arbeid in Suriname duurder is.

c. „Nederlandsche landbouwers kunnen weinig bijdragen tot ontwikkeling van de welvaart der Kolonie”, zegt de Minister. Doch dit geldt slechts voor den Nederlander, als veldarbeider bij den grooten landbouw in Suriname gebezigd. Waar Nederlanders zich als zelfstandige kleine landbouwers in Suriname willen vestigen, kan de vruchtbare grond, door middel van hun kapitaal en met behulp van de gewone arbeiders der tropen bewerkt, hun zeer zeker veel voordeel aanbrengen, terwijl ook voor enkele ambachten aldaar gelegenheid bestaat. De Regeering had zich althans bereid kunnen verklaren, om de zoodanigen met verhuis- en reiskosten, met voorlichting en op andere wijze tegemoet te komen en ter wille te zijn.

d. „De regeling van den stoombootdienst op de rivieren is bij de Koloniale Staten aanhangig.” Dit is, met en benevens het antwoord sub *e* „voor ontwikkeling van het

gemeentewezen is in Suriname geen plaats", het eenige dat geen verdere bespreking noodig maakte. —

Met geen van de andere antwoorden behoefde de Kamer zich m. i. tevreden te stellen. Ook het antwoord toch op den aandrang tot telegraphische verbinding sub d: „men „wacht het bericht van den Gouverneur van Suriname of „eenig vooruitzicht bestaat, dat het plan van verleden jaar „(men schreef nu November 1885) tot uitvoering kan „komen", kan verre van bevredigend genoemd worden.

Dit bericht toch over dat vooruitzicht op telegraphische verbinding komt zeker niet met telegraphische snelheid.

Op 22 December 1884 verheugde men zich in de Kamer, op art. 47 der begrooting een memoriepost te vinden voor het verleenen van een subsidie voor de telegraphische gemeenschap. Uit het Koloniaal Verslag bleek dat het Koloniaal Bestuur zich in verbinding had gesteld met de firma SPROSTON tot wijziging van het bekende contract, doch zonder bevredigend resultaat, en dat nu aan den Gouverneur was opgedragen, de voorwaarden op te maken voor de aanbesteding dezer zaak, te vinden bij de bewoners der Kolonie zelve. Het lid GILDEMEESTER gaf met aandrang den Minister in overweging, „in den „loop van het volgende jaar daaromtrent iets definitiefs „mede te deelen, opdat op de aanstaande begrooting geen „memoriepost mocht voorkomen, maar een bepaald bedrag, „opdat Suriname worde aangesloten aan het telegraafnet der „wereld." Gemeld Kamerlid, dat bij die gelegenheid zeer sterk voor de Kolonie heeft geijverd, zeide, na even de lange „lijdensgeschiedenis van Suriname" te hebben in herinnering gebracht, dat „er niet veel woorden noodig waren om aan „te toonen dat, als men Suriname in een toestand van verval „wil laten komen, men niet beter doen kan dan den tegen- „woordigen toestand van isolement te doen voortduren."

In November 1885 was men intusschen even ver. —

Er waren dus punten genoeg voor eene nadere bespreking bij de openbare behandeling der Surinaamsche

begrooting, mogelijk ook voor eene interpellatie, een voorstel of een amendement. Er was alle ruimte om — toegegeven dat voor het gemeentewezen geen elementen in de Kolonie zijn en dergelijke regeling, in plaats van de beoogde bezuiniging, noodelooze uitgaven zoude medebrengen — op andere voor de hand liggende bezuinigingsmaatregelen en verbeteringen van den inwendigen dienst het oog te vestigen (1); op beteren stoombootdienst langs de kust en betere communicatie-wegen te land aan te dringen, enz. Toen dan ook het Eindverslag van 30 November 1885 te kennen gaf, dat „door de gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam voorbereid was”, mocht men met reden wachten, dat dit geen gemeenplaats was, doch dat de beraadslaging over verschillende punten, waaromtrent partijen niet tot overeenstemming gekomen waren of die nog nadere toelichting behoeften, kon worden tegemoet gezien.

Doch, toen als gewoonlijk op de grenzen van het naderend Kerstrees de Surinaamsche begrooting aan de orde kwam, zijn al de dringende belangen van die maatschappij eenvoudig doodgezwegen. Een beroep op het „vergevorderd uur” was hier niet bruikbaar. Het was niet op 't einde, maar geheel in den aanvang van de avondzitting van 23 December, te half 8 ure geopend. Aan den anderen kant zou men kunnen zeggen, dat men om gastrische redenen op dat uur over 't algemeen geen groote opgewektheid bezit tot debat. Het is mogelijk. Doch het is wel treurig, dat Suriname, hoe dan ook, altoos op een aan de heeren der Tweede Kamer ongelegen uur met hare belangen moet komen aankloppen.

Men had, gelijk ik zeide, anders mogen verwachten. Dit is zeer zeker eene gemakkelijke wijze om maatschappelijke

(1) B.v. op eene betere regeling van het buitenlandsch verlof aan ambtenaren, waarbij Demerary alweer tot voorbeeld strekken kan; — door de tegenwoordige verloven, z.g. tot herstel van gezondheid, is $\frac{1}{3}$, zoo niet meer, van de hoofdamtben in handen van „waarnemende” of „tijdelijk gequalificeerde” ambtenaren; met de gevolgen van dien.

vraagstukken op te lossen, maar kan op den duur niet direct als afdoende beschouwd worden. Het heeft den schijn, alsof men van de langgerekte vertoogen der laatste dagen moede was. Doch het is waarlijk de schuld van Suriname alweer niet, als enkele Kamerleden bij de behandeling der staatsbegroting den beschikbaren tijd in beslag nemen, met over allerlei onderwerpen de stroomen hunner welsprekendheid uit te gieten. Naast dit genoeg is toch ook eene bescheiden plaats denkbaar voor het gevoel van plicht, om, al mocht zoo'n avondzitting dan wat later worden, de Surinaamsche quaesties, die zoovele zijn, eens goed onder de oogen te zien. Die gelegenheid komt, helaas, in den regel slechts éénmaal in 't jaar voor. Maar als het zóó moet doorgaan, ziet het er voor Suriname wanhopig uit. Hare begroting zal wel altoos onder Hoofdstuk X achteraan komen, als al het kruit verschoten, als alle bezieling geweken is — zij 't dan in den aanvang der avondzitting, zij 't wat later, bij het huiverig naderen van middernacht en meer — als men menschelijkerwijze dommelig is en moê, en geen nachtwerk, maar naar huis en naar zijn bed verlangt.

En, wanneer nu het lid Gildemeester (vroeger het lid Gratama of Van der Hoeven) Suriname niet eens ter sprake brengt, glipt het geheele Suriname zoo maar onder den hamer van den voorzitter door.

In plaats van *deliberante senatu perit Saguntum* zou men hier langzamerhand kunnen gaan zeggen: *dormitante senatu perit Saguntum*. En op deze wijze krijgt men het zeker nog veel eerder gedaan.

Het geldt intusschen een land met een schoon verleden en eene voor velen zeer leerrijke geschiedenis. Kapitalen van millioenen steken er in den bodem, groote uitgestrektheden vruchtbaren grond liggen er thans, deels verlaten, deels onbebouwd. Er is nog plaats voor velen. En daarom, niet het een of ander Kamerlid is aangesteld, om voor de Kolonie te waken, maar de geheele Volksvertegenwoordiging is voor

de goede behartiging van hare belangen ten volle verantwoordelijk en aansprakelijk. Naast, niet onder, de Regeering. Men mag eenvoudig niet alles op de persoonlijke inzichten van een minister of een secretaris-generaal, hoe bekwaam ook, laten aankomen.

Zoodanige afroffeling eener koloniale begrooting spreekt in de gegeven omstandigheden duidelijk genoeg. Zij doet inzien, met welk eene soort van ernst en met welk eene soort van belangstelling men de W.-Indische zaken in de Tweede Kamer behandelt.

Dergelijke afdoening is intusschen niet te rijmen met de staatkunde van eene koloniale mogendheid. Het zal zeker een wonderlijken indruk maken op andere mogendheden, wier koloniën, in de onmiddellijke nabijheid van Suriname gelegen, sommige voordeelen genieten, die men, op het papier van een afdeelvingsverslag, ook voor Suriname wenschelijk acht, doch waarvoor men, als het er op aan komt, de gelden niet tracht toegestaan te krijgen.

De Vertegenwoordiging behoort dus ten opzichte van Suriname, mijns inziens, in hare eischen te volharden en ze zelfs aan te vullen; en de Regeering zal met die eischen meer rekening behooren te houden. LUZAC (1) waarschuwt op wel sprekende wijze „tegen het opzien om voor koloniën „uitgaven te doen, die niet terstond of spoedig vruchten „zullen opleveren.” „Onmogelijk,” zegt VAN DER SPIEGEL (2) dan ook, „onmogelijk om verbetering in onze Koloniën te „weeg te brengen, waar de mercantiele comptoirgeest de „ziel der werkzaamheid is, en de slenter genoegzaam de „geheele wetenschap is geworden.”

En alvorens met de groote massa over het prijsgeven van koloniën te gewagen, bedenke men dat Nederland, — in zielental op zichzelf minder te beteekenen dan België, — het aandeel, dat de uitgestrektheid en de millioenen onderdanen der gezamentlijke koloniën tot hare grootheid bijdra-

(1) Hollands rijkdom, pag. 221.

(2) Nadenking van een Staatsman, pag. 50.

gen, niet te gering mag schatten. Men moge indachtig zijn aan de woorden van DE FICQUELMONT: (1) „la Hollande seule ne serait qu'une puissance de troisième ordre, si les possessions coloniales ne lui donnaient pas dans le monde *l'importance* d'une puissance de premier ordre.” (2)

II.

Meerder zelfstandigheid van het Koloniaal Bestuur.

„Wacht u over zee te willen zien; het is een verre „afstand tusschen Kolonie en Moederland, en zelfs geoeffende „oogen van Nederlandsche staatsmannen en Nederlandsche „Staten-Generaal zouden dan dikwijls in het nadeel van de „Kolonie schijn voor waarheid aannemen.”

De meerdere mate van zelfstandigheid van het koloniaal bestuur, door Thorbecke hier als hoofdvereischte van een goed regeeringsbeleid op den voorgrond gesteld, moet evenwel berusten op volkomen betrouwbaarheid en geschiktheid van het hoofd der Kolonie. En moge Suriname in dit opzicht op 't oogenblik gerust zijn, niet altoos was dit het geval. Integendeel, het gehalte van sommige gouverneurs heeft den grondslag gelegd tot een regeeringsbeleid, dat dikwijls belemmerend op den gang van zaken heeft gewerkt, en waarvan het einde nu met vreugde mag worden tegemoet gezien.

Bij de beoordeeling van het vroeger regeeringsbeleid had, naar het mij voorkomt, de Kamer evenwel gereede aanleiding kunnen vinden om — bij wijze van een voor de hand liggenden overgang — ook over het beleid uit den jongsten tijd, den grond der begrootings-verwerping door de Surinaamsche Staten, een oordeelvelling uit te brengen, althans, door het vragen van inlichting aan de Regee-

(1) Lord Palmerston, l'Angleterre et le continent, pag. 67.

(2) Getuige het aanzoek om, met de groote mogendheden, deel te nemen aan de jongste Europeesche congressen over de aangelegenheden van het Suez-Kanaal en den Congo-Staat.

ring, voor te bereiden. Doch over dit beleid vindt men in het V. V. niets anders gezegd dan hetgeen ook van elders bekend was, dat er n.l. spanning was tusschen den laatst teruggekomen Gouverneur en de Staten, en men nu maar het beste wilde hopen van den nieuwen Gouverneur. Het beleid van dien vorigen Gouverneur was dan toch op zijn minst, bij de bekende meening der Koloniale Staten, bedenkelijk te noemen. En nu blijkt het niet alleen, dat door de groote overijling, waarmede de Surinaamsche begrooting er als het ware is doorgehaald, men zich den tijd niet gunde, de Regeering over dat beleid te interpelleren, maar bovendien blijkt uit het V. V. ten duidelijkste, dat dergelijke interpellatie ook nooit in de bedoeling gelegen heeft, al ware Suriname eens bij uitzondering eenige dagen, in plaats van den laatsten avond, vóór het Kerst-reces aan de orde geweest.

Bij den zorgwekkenden toestand der Kolonie zijn in een staatsstuk dergelijke algemeene zinspelingen op de gespannen verhouding tusschen de Staten en den laatsten Gouverneur en dergelijke verwachtingen van de komst van een nieuwen landvoogd, intusschen niet van zekere lucht-hartigheid vrij te pleiten. In het bijzonder, wanneer men in aanmerking neemt, dat deze wanverhouding tusschen het Surinaamsche volk, vertegenwoordigd door de Koloniale Staten, en de Nederlandsche Regeering, vertegenwoordigd door den Gouverneur, zich in geen deele heeft bepaald tot den laatst teruggekomen Gouverneur, en ook niet steeds uitsluitend het gevolg is geweest van bijzondere eigenschappen van dezen of genen landvoogd, maar hoofdzakelijk van het, in de oogen der Staten, verkeerde regeeringsbeleid. Ook dus voor zoover betreft het aandeel, dat de Minister daarin heeft.

Ik laat in het midden de juistheid dezer laatste meening, en geef aan den anderen kant toe dat er geen termen zijn om te wraken, dat over het algemeen het beheer eener gesubsidiëerde kolonie in handen der Nederlandsche Regeering beruste. Doch het is toch zonderling, dat de in-

menging der Regeering zich langzamerhand tot in nagenoeg alle bijzonderheden der koloniale huishouding heeft uitgestrekt. Alle mogelijke voorzieningen van eenig aanbelang, zelfs de zoodanige, die de Minister van koloniën uit den aard der zaak niet in staat was persoonlijk te beoordeelen, moesten in den laatsten tijd uitgaan van, althans bekrachtigd worden door het Ministerie in Den Haag, de metropolis als 't ware van eene kolonie in Zuid-Amerika. Men heeft met dezen toestand dus wel degelijk rekening te houden. Bij zaken van eenig aanbelang bestond het dagelijksch bestuur van Suriname niet uit den Gouverneur en zijne raadslieden, den Raad van Bestuur, maar uit den Minister. De formeele onderscheiding tusschen „Koloniaal Bestuur” en „Nederlandsche Regeering” of „Opperbestuur” was dan ook vrij wel overbodig geworden. Tegenover ingewijden werd de persoonlijkheid van den Gouverneur, als orgaan van invloed en gezag, zodoende geheel uitgewischt, terwijl bovendien nu en dan, zelfs tegenover het groote publiek, 's Gouverneurs prestige er noodzakelijk onder lijden moest. Goede bedoelingen van den Gouverneur, van nabij met de behoeften der Kolonie bekend, mochten nu en dan tot begin van uitvoering overgaan, door het in den vorm van een bescheiden voorstel nemen van initiatief, die pogingen werden soms verijdeld door den last, om juist andersom te handelen dan 's Gouverneurs persoonlijk inzicht medebracht. Gouvernements-resolutiën, die de Gouverneur, als van bloot lokalen of particulieren aard, in een onbewaakt oogenblik vermeenen mocht eens zonder voorkennis van den Minister te mogen uitvaardigen, heeft men nu en dan, twee maanden ongeveer na de afkondiging, alweer bij Gouvernements-resolutie door denzelfden Gouverneur zien intrekken: een tijdsverloop, overeenkomende met dat van ruim eene mailreis heen en eene mailreis terug.

De verwachting, in het V. V. uitgedrukt, is telkenmale bij de uitzending van een nieuwen Gouverneur opzettelijk uitgesproken of stilzwijgend gevoed.

De geschiedenis heeft intusschen geleerd, dat bij zulk een gebeurtenis het politieke leven telkenmale voor een oogenblik opflikkert, doch dat dit spoedig eene vertooning blijkt te zijn van kunstmatige opgewektheid. Zoodra men gewaar wordt, dat het lijntje eigenlijk in dezelfde handen blijft, dooft het heilig vuur al heel spoedig uit. Te grooter is de reactie, naar gelang de verwachting hooger gespannen was.

Men gaat in den regel nu eenmaal niet naar Suriname, uit belangstelling in of uit liefde voor de Kolonie of om aan de Regeering een genoegen te doen; men gaat er eenvoudig heen om stoffelijk voordeel. Dit is, bij hetgeen men hier soms achterlaten en zich daar ontzeggen moet, ook niet meer dan natuurlijk. Van daar dat de Gouverneurs niet gewoon waren zoo spoedig tegenover den Minister hunne rechten te handhaven. Feitelijk stelden zij zich gewoonlijk ten dienste en ter beschikking van het Departement van koloniën en de duur van het gouverneurschap, waar het met het oog op het te behalen hoogste pensioen wel zeer op aankomt, was dan eenvoudig eene quaestie — tegenover de Surinaamsche bevolking van politieke voorzichtigheid, tegenover de Regeering niet zelden van het prijsgeven van eigen overtuiging.

De verwachting, in het V. V. uitgedrukt, ware, bij bestendiging van dien toestand, dus eene ijdele verwachting. De nieuwe Gouverneur zou dan mogelijk het goede willen, en toch niet kunnen.

Het was niet lang geleden geheel anders. Als men 40 jaar teruggaat, ontmoet men in de geschiedenis van Suriname de grootsche figuren van ELIAS, VAN RADERS en SCHIMPF, die, als Gouverneur van een verafgelegen land, waarover hun het beheer door de keuze van den Koning was toevertrouwd, er de mannen niet naar waren, om zich de teugels uit handen te laten nemen. Ik denk hierbij aan de waardige, bijkans hooghartige verantwoording van ELIAS tegenover den toenmaligen Minister van koloniën, ter zake van door zekere partij tegen hem ingebrachte klachten. Verder denk

ik aan het krachtig beroep van VAN RADERS op zijn ambtseed en zijne daaruit ontleende bevoegdheid om, „zonder vooraf- „bekomene authorisatie der Hooge Regeering, eene zaak, „die met het welzijn of het nut der Kolonie in nauw verband „staat, aan te vangen.” Dit geschiedde, toen hem vanwege den toenmaligen Minister van koloniën eene aanmerking werd gemaakt op het door hem, op eigen verantwoording, ondernomen grootsche werk van de doorgraving van het Saramacca-kanaal. Eindelijk roep ik mij voor den geest het geheele bestuur van SCHIMPF, die, met een onafhankelijk fortuin en van zijn goed recht bewust, zonder Minister scheen te regeeren, omdat hij op zijn persoonlijk verantwoordelijk terrein geen ministeriële inmenging duldde. Tegenover den Minister even als VAN RADERS een stijfhoofdig gouverneur, was hij niettemin even als deze een goed Regent van Suriname. De omstandigheden waren hem evenwel gunstiger. In het jaar 1858 gaf hij te kennen, wegens te groot geworden verschil van zienswijze met den toenmaligen Minister van koloniën, het bestuur over Suriname uit handen te willen leggen; en een jaar later, na vruchteloze pogingen om hem van zijn voornemen terug te brengen, werd dat verslag op de meest eervolle wijze hem door den Koning verleend.

Voor zoodanige opvatting van deze hooge en persoonlijk verantwoordelijke betrekking scheen bij latere Gouverneurs, om voor de hand liggende redenen, geene genoegzame ruimte te bestaan.

Blijkens de *Handelingen* van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, meende de Minister van koloniën in de zitting van 23 Januari jl., in antwoord op het verzoek om inlichting van een afgevaardigde uit Zuid-Holland, te moeten opkomen tegen de door mij in de *N. R. Ct.* van 12 Januari t. v. gegeven voorstelling, „alsof het bestuur van Suriname feitelijk niet „zou worden gevoerd door den Gouverneur, bijgestaan door „den Raad van bestuur, maar dat in iedere zaak van

„gewicht door den Minister van koloniën zou worden beslist.”

„Tegen deze voorstelling moet ik opkomen”, zegt de Minister, en hij laat, met dit doel, er onmiddellijk op volgen: „het Regeerings-Reglement geeft eene ruime autonomie aan Suriname: de Koloniale Staten hebben een groot „aandeel in de wetgevende macht; zij kunnen de verordeningen, die de Gouverneur hun aanbiedt, goed of afkeuren; „zij hebben ook het recht van initiatief en dat van „amendement.” Tot goedmaking van het désaveu der aangehaalde meening over het dagelijksch bestuur van Suriname, kan echter een beroep op de samenstelling der koloniale verordeningen m. i. geen dienst doen. Waar toch slechts sprake is van gouvernements-resolutiën als algemeene maatregelen van inwendig bestuur, daar kan, naar het mij voorkomt, ten betooge dat niet de Minister, maar wel degelijk de Gouverneur dat bestuur in handen heeft, niet worden aangevoerd, dat ook de Koloniale Staten een aandeel hebben in de wetgevende macht.

Zowel de eigenlijk gezegde wetgeving als de algemeene maatregelen van inwendig bestuur zijn in Suriname, ingevolge het Regeerings-Reglement, zeer zeker aan het toezicht van de Nederlandsche Regeering onderworpen. En daargelaten sommige minder gelukkige bevelen van het Opperbestuur, geloof ik ook veilig te mogen stellen, dat op beiderlei gebied het Departement van koloniën door dat toezicht en de noodige voorlichting zeer dikwijls een heilzamen invloed op den gang van zaken in Suriname heeft uitgeoefend. Geheel iets anders is het ingrijpen in de teugels van het dagelijksch bestuur en het doen terugnemen van algemeene bestuursmaatregelen, die reeds op geruchtmakende wijze naar buiten hebben gewerkt.

Voorloopig is er echter uitsluitend sprake van gouvernements-resolutiën, als door mij bedoeld, buiten de Koloniale Staten om, door den Gouverneur, den Raad van Bestuur gehoord, uitgevaardigd.

Op dergelijke algemeene maatregelen van inwendig be-

stuur blijf ik van toepassing achten mijn beweren, dat in iedere zaak, ook van minder gewicht, de Minister gekend wilde zijn, en dan ook zijn invloed gelden deed, nu en dan met het gevolg, dat noodwendig verbonden is aan de beoordeeling van koloniale vraagstukken van uit een 's-Gravenhaagsch bureau. En op dergelijke algemeene maatregelen van inwendig bestuur acht ik dan ook van toepassing het gezegde van THORBECKE, dat het sterke oogen moeten zijn, die van uit het Moederland de koloniale zaken met nauwkeurigheid willen leeren kennen. Na de afdwaling naar de koloniale verordeningen, komt de Minister dan toch ook op dit zwaartepunt neer, en laat de zaak niet onbesproken. „Het zou ondenkbaar zijn”, zegt de Minister, „dat de opvolgende Ministers van koloniën, in plaats van „vertrouwen te stellen in den man, die *vaak* (1) op hunne „eigen voordracht is benoemd, hem het werk uit handen „zouden nemen, hem tot machteloosheid zouden doemen. „En er bestaat niet de minste reden om te meenen, zooals „de schrijver van het ingezonden stuk scheen te doen, dat „de tegenwoordige Gouverneur van Suriname, een man, „wiens bekwaamheid, energie, werkkraft en toewijding „algemeen bekend zijn, daar machteloos zou staan.” Het is alweer een geweldige sprong, waarmee men van den eersten volzin den anderen bereiken moet. Bij den eersten volzin is er slechts sprake van het verledene, waarbij 's Ministers verzekering op feiten afstuit en mijn beweren dus niet in het allerminst kan te niet doen. De laatste verzekering geldt de onbekende toekomst en hoogstens ook den beperkt tegenwoordigen tijd, waarvan de geschiedenis toen nog in wording was, en waarbij men dus, met alle mogelijke reserve en met eene goede hoop op verbetering beziel, eene afwachtcnde houding behoorde aan te nemen.

Ik stel op den voorgrond, dat er van het regeerings-

(1) De Minister schijnt hier ook het oog te hebben op voordrachten van ambtsvoorgangers, bij ingetreden ministerieele wisseling. Benoeming buiten ministerieele voordracht is ten deze toch niet denkbaar.

beleid van dezen Minister tegenover den tegenwoordigen Gouverneur bij mij geen sprake kon zijn, omdat daarvan nog niets naar buiten had gewerkt. In het algemeen sprak ik van het regeeringsbeleid, dat verschillende gouverneurs na SCHIMPF (grootendeels dus vóór het optreden van dezen Minister) zich hebben laten welgevalen. Ik heb, wat meer is, in bedoeld ingezonden stuk ten opzichte van den tegenwoordigen Gouverneur, integendeel gezegd, dat „bij bestendiging van dergelijke Haag-sche bureaucratie de uitzending van een nieuwen „Gouverneur, hoe hoog zijn persoon ook aangeschreven „moge staan, op zich zelf geen den minsten waarborg „kan opleveren, dat de toestand verbeteren zal,” en verder „dat de toekomst intusschen nog leeren moet, „of onze zelfstandige en bekwame oud-Minister van justitie „er de man naaris, om, onder de thans bestaande „voorwaarden, lang Gouverneur van Suriname te zijn.” Ik sprak dus zoo voorzichtig en gereserveerd mogelijk, en wanneer nu uit 's Ministers verzekering volgt, dat, nu de tegenwoordige Gouverneur aan het roer is en juist op grond van het hoog aangeschreven staan van zijn persoon, die Haagsche bureaucratie niet zal worden bestendigd, dat aan die onbegrensde inmenging thans een einde gekomen mag heeten, — welnu, daar heb ik, in aansluiting aan, en gedekt door, voorzegde reserve, natuurlijk ook niets gezegd, en kan ik mij zelf toch gelijk blijven.

Deze verzekering van den Minister is intusschen van zeer veel beteekenis, en als zoodanig wordt zij zeer gaarne, hoewel voorloopig onder benefice, aanvaard.

Het was dan ook meer dan tijd, dat een bekwaam Gouverneur de meerdere zelfstandigheid van het gouverneur-schap kwam vindiceeren. Alleen op deze wijze is enig heil te wachten van de overigens erkende, ook door den Minister gehuldigde verdiensten van den nieuwen Gouverneur. Alleen zodoende is er kans tot vreedzame oplossing van het moeilijk vraagstuk der Surinaamsche regeerkunst.

Even aangenaam, en daarbij in zekere mate verrassend, klinkt uit 's Ministers mond de verklaring, „dat de Gouverneur volkomen de vrije hand heeft.” Eene verklaring, die de bedoelde titularis ongetwijfeld zal weten op prijs te stellen en ten voordeele der Kolonie te benutten, terwijl Suriname den afgevaardigde uit Zuid-Holland erkentelijk mag zijn, dat hij den Minister die verklaring heeft ontlokt.

Nu de Minister zodoende zelf den twijfel omtrent zijn verder beleid, wat de regeering van Suriname betreft, heeft weggenomen, vervalt natuurlijk menige bedenking, die ik tegen de mogelijke voortzetting van het laatst waargenomen regeeringsbeleid meende te moeten inbrengen.

Terwijl men nu toch op dit eene punt, meerdere vrijheid van beweging voor den Gouverneur, een weinig licht aan Suriname's horizon mag zien, volhard ik voor 't overige bij mijn gevoelen, dat de in het Voorloopig Verslag der 2^e Kamer van November 1885, (toen dit ministerieel bescheid nog niet gegeven was), uitgesproken verwachting van eene betere toekomst, op niets gegrond was, en dus eene aprioristische stelling, eene ijdele verwachting kon genoemd worden.

Bij de hoop dat aan de Haagsche bureaucratie in Suriname, ook door het stelselmaticg uitzenden van geschikte en betrouwbare Gouverneurs, voor goed een einde gemaakt zij, is het al vast merkbaar, dat de tegenwoordige titularis veel persoonlijk invloed bij de regeering heeft en dat, als er van dien kant iets voor Suriname te doen is, Suriname dit wel uit zijne hand zal ontvangen. Hij is bovendien een man, wiens werkzaamheid zich niet schijnt op te lossen in het *quieta non movere*, maar die buitengewone werkkraft ontwikkelt. (1)

In den lof, ook door den Minister aan den tegenwoordigen Gouverneur toegezwaaaid, ligt onmiskenbaar iets minder

(1) Getuige o. m. de beantwoording, met bijgevoegde nota van wijzigingen, kort na zijn optreden, van het voorloopig verslag der Koloniale Staten, van 1 Maart 1880, over het aanhangig ontwerp eener verordening tot wering van besmetting door scheepvaart, welk verslag ruim 5 jaar lang onbeantwoord gelaten werd.

vleiends voor de vorige Gouverneurs. Daarmede gaat ten overvloede gepaard eene stellig uitgesproken verwerping van elk aandeel in sommige algemeen afgekeurde handelingen van den onmiddellijken voorganger van den tegenwoordigen landvoogd. Dit is evenwel iets tusschen den Minister en den laatst teruggekomen Gouverneur, hetgeen nog niet tot het openbaar domein behoort, daar het nog te kort geleden is, om, naar eisch eener goede beoordeeling, genoegzaam naar buiten te hebben kunnen werken.

De Gouverneur heeft dan alzoo „zijne handen vrij.” Terwijl men met dankbaarheid van 's Ministers verklaring mag akte nemen voor de toekomst, kan dit voor het verledene in geen en deele gelden.

„Het zou ondenkbaar zijn, dat de opvolgende ministers in „plaats van vertrouwen te stellen in den man, die vaak op „hunne eigen voordracht is benoemd, hem het werk uit handen „zouden nemen en hem tot machteloosheid zouden doemen.” Men zou hier toch ook de vraag kunnen stellen, of in den laatsten tijd bij benoeming tot Gouverneur van Suriname steeds de bekwaamheid, de geschiktheid en de verdiensten den doorslag gegeven hebben, en of het niet wel eens is voorgekomen, dat dergelijke benoeming dienen moest om zich van een lastigen oppositievoerder te ontdoen, of om eene geleidelijke opklimming langs de sporten van de hierarchische ladder de kroon op te zetten. Dit zijn vragen, die ik niet te beantwoorden heb, doch die feitelijk tot allerlei gissingen aanleiding kunnen geven. De benoeming van sommige Gouverneurs heeft intusschen den grondslag gelegd tot de door mij gewraakte bureaucratie, waarbij de Gouverneur soms wel vertrouwd genoeg bevonden werd, om als dilettaut de teugels te mogen vasthouden, doch waarbij, evenals bij den verantwoordelijken koetsier, het bestuur in handen bleef van het Departement van koloniën. (1) — Dit

(1) Aan de daaraan verbonden uitgebreide schriftelijke verantwoording van het Koloniaal Bestuur, met het gevolgelyk dekkings-systeem door allerhande ambtelijke commissariaten, werd veel tijd zoek gebracht, die voor meer feitelijke behartiging van 's lands belang benut kon zijn.

was in de gegeven omstandigheden wellicht „denkbaar” niet alleen, maar ook begrijpelijk; doch voor den goeden gang van zaken daarom toch minder gewenscht, daar van uit Den Haag eene kolonie wezenlijk niet kan worden geregeerd. Het is dus eenvoudig te bejammeren, dat men niet eerder op het denkbeeld gekomen is, om de Gouverneurs van Suriname op nauwlettender wijze te zoeken en daardoor hun wat meer de „vrije hand” te kunnen laten.

Met opzet sprak ik telkens van eene *meerdere mate* van zelfstandigheid van het Koloniaal Bestuur. *Volkomen* zelfstandigheid zal over 't algemeen niemand kunnen wenschen of verwachten, te minder in een door het Moederland gesubsidieerde kolonie. Artikel 112 Reg. Regl. drukt, hoezeer niet ten onrechte, op de Surinaamsche maatschappij en bijgevolg ook eenigszins op de vrijheid van handelen van den Gouverneur.

Die toestand kan alleen met het subsidie een einde nemen.

Doch, daargelaten het onbetwistbaar recht der Regeering om van de minste uitgaaf en den eenvoudigsten maatregel voorkennis te dragen en die te beoordeelen, geloof ik toch, hetzij met bescheidenheid gezegd, dat de wijze, waarop, en de vorm, waarin dat recht wel eens is uitgeoefend, de ontwikkeling zoowel van het Koloniaal Bestuur als van de Koloniale maatschappij in den weg heeft gestaan. Van algeheele vrijheid in uitgaven, gelijk thans op Curaçao, kan nu nog geen sprake wezen. Wel zou het mogelijk overweging kunnen verdienen om, nadat Suriname haar achterstallige schulden met behulp van ruime subsidiën zal hebben gedelgd, en nadat zij zodoende voor goed in haar huishouden zal gezet zijn, haar vooreerst eene zekere som in het jaar als huishoudgeld toe te kennen; met herziening van het Reg. Regl. wat de *vaststelling* der begrooting betreft. Zulk een fixum, mits aanvankelijk niet te laag gesteld, zou na zeker tijdsverloop nader kunnen worden geregeld, en zou moeten strekken zoowel voor regelmatig wederkeerende, als voor onvoorziene uitgaven.

Op deze wijze geloof ik, dat de Kolonie tot krachtsinspanning zou worden gebracht en er eindelijk toe geraken zou, door vereenvoudiging van den inwendigen dienst als anderszins, het evenwicht tusschen haar inkomsten en uitgaven te herstellen.

Het is intusschen niet meer dan natuurlijk, dat de „vrije hand” van den Gouverneur geen inbreuk kan maken op de rechten, aan den Koning (stelle de Regeering) als opperbestuur der Kolonie toegekend. Die rechten worden dan ook uitdrukkelijk door den Minister gehandhaafd.

„De Minister, die zich aan het Regeerings-Reglement houdt, zal soms nuttige wenken kunnen geven.” Die herinnering aan het Regeerings-Reglement geldt natuurlijk als commentaar op den verleden- en als voorbehoud voor den toekomenden tijd. Wanneer die „nuttige wenken” in de toekomst echter niet een weinig minder elasticiteit ontwikkelen dan in het verledene, dan staat het te vreezen, dat aan de „vrije hand” ook van dezen Gouverneur voor hare bewegingen niet bijzonder veel ruimte zal gelaten worden. (1)

Naast de artt. 21 en 57, door den Minister bedoeld, staan toch ook de artt. 13 en 28, 29 en volgg. Regeerings-Reglement. De Gouverneur oefent wel is waar zijne waardigheid uit met stipte inachtneming van de bevelen des Konings (stelle der Regeering), en is bijgevolg ook verplicht, de door hem genomen besluiten onverwijld ter kennis des Konings (stelle der Regeering) te brengen en die in te trekken of te wijzigen, zoodra hem dit van 's Konings- (stelle Regeerings-)wege wordt bevolen; doch aan den anderen kant is hij, ingevolge zijn dubbelen eed, naar zijn vermogen verplicht, de welvaart der Kolonie te bevorderen, en is hij ten slotte, even goed als de Regeering zelf, wegens zijn doen en laten verantwoordelijk aan den Koning en aan niemand

(1) Als men dezen volzin in zijn samenhang beschouwt, dan springt eene vooropgestelde uitdrukkelijke voorwaarde in het oog, en wordt elke verkeerde gevolgtrekking zoodoende voorkomen.

anders. Hij bestuurt de Kolonie *in naam en als vertegenwoordiger des Konings*.

Bij het geven van nuttige werken aan 's Konings vertegenwoordiger, — als zoodanig opperbevelhebber over de in de Kolonie aanwezige krijgsmacht, die in tijden van oorlog of opstand de Kolonie in staat van oorlog of beleg kan verklaren, wetten en verordeningen niet alleen, maar ook door den Koning aangestelde ambtenaren, kan schorsen, en verder in urgente gevallen al datgene kan doen, wat den landvoogd eener ver van het moederland verwijderde kolonie alsdan geoorloofd is, — is er dus eene niet te overschrijden grens, en behoort groote voorzichtigheid te worden in acht genomen.

Ik kan evenwel, wat het verledene betreft, sommige van die zoogenaamde „nuttige wenken” niet anders noemen dan een meesterachtige inmenging; met het oog op de mate van betrouwbaarheid van den Gouverneur wel is waar heilzaam nu en dan, doch dikwijls ook belemmerend, waar het gold de ernstige, doch door de 's-Gravenhaagsche Regeering minder goed begrepen, bedoeling, om inderdaad het welzijn der Kolonie te bevorderen. Ik heb nooit beweerd, dat dergelijke inmenging ten *doel* zou hebben, om den betrokken Gouverneur machteloos te doen staan, doch wel was dit somwijlen het gevolg er van; wel heeft de wijze, waarop de wenken gegeven werden, er soms toe bijgedragen, om — als gezegd — het prestige van den Gouverneur, ook tegenover het groote publiek, nog meer te doen dalen. En mocht al eens blijken, dat die inmenging in op zich zelf onverdedigbare gouvernementshandelingen op een beter en juister begrip van recht en billijkheid berustte, dan was zij, uit dit oogpunt gezien, natuurlijk niet te wraken, doch dan bleef alweer, uit een staatkundig oogpunt, te bejammeren, dat het bestuur van Suriname aan zulke handen was „toevertrouwd.”

En nu moge de Minister sedert zijn optreden in het laatst van December 1883, stelle dus sedert 1884, zich de moeite ge-

geven hebben om, bij zijne vele loopende ambtsbezigheden, de Surinaamsche retroacta met de meest mogelijke nauwgezetheid na te gaan, toch is het mij — niettegenstaande 's Ministers verzekering — bij den besten wil niet mogelijk om, voor zoover het verledene aangaat, die wenken op het voetspoor van den Minister uit dit vriendelijk en als het ware huishoudelijk gezichtspunt te beschouwen. — Integendeel, het door mij bedoelde tijdvak, van het aftreden van Gouverneur SCHIMPF in 1859 tot het optreden als Gouverneur van mr. Smidt in 1885, is ruim genoeg geweest om vroegere gewoonten zóó diep te doen inwortelen, dat het uitroeien daarvan later zeer zou kunnen worden bemoeielijkt.

Een voorbeeld uit meerdere, ten einde te doen uitkomen met welk een noodeloos machtsvertoon wel eens „de mannen, in wie de opvolgende Ministers van koloniën vertrouwen stelden” in het openbaar zijn opgetreden, om korten tijd daarna, als het ware uit eigen hand, eene gevoelige correctie daarvoor te ontvangen. Het verband met het door mij gewraakt regeeringsbeleid is hierbij niet ver te zoeken.

Op 30 April 1870 ging de heer E. F. L. MOLLINGER, destijds eigenaar der plantage *Voorburg* in het district Beneden Suriname, ten overstaan van den Commissaris van dat district een werkcontract aan met een aantal Chineesche immigranten, waarbij deze zich verbonden om, te rekenen van 29 Augustus 1870, voor den tijd van vijf achtereenvolgende jaren, als veld- en fabriekarbeiders werkzaam te zijn in dienst van voornoemden heer M., op diens evengemelde plantage, tegen het loon en de voorwaarden en de vooraf te genieten premie, als bij dat contract bepaald en nader omschreven waren. Van dit contract werd aanteekening gehouden in het algemeen register van immigranten op de doorloopende nummers, waaronder de in voege als voorzegd gecontracteerden waren ingeschreven.

Op 16 Augustus d. a. v. meende de toenmalige Gouverneur evenwel te kunnen en te mogen „goedvinden en verstaan” (Gouvernements-Resolutie van dien datum

No. 9), dat de immigranten, na expiratie van hunne loopende contracten, de verzuimdagen, waarvoor zij in-gevolge koloniale verordening natuurlijk reeds straf hadden ondergaan, bovendien zouden behooren in te werken. Daargelaten nu de billijkheid van dergelijke bepaling (1) en daargelaten ook dat deze quaestie, ware zij toen reeds wettig geregeld geweest, als van geheel civielrechtelijken aard, moeielijk bij gouvernements-resolutie tegenover het betrokken nieuwe huurcontract kon worden beslist, kwam het voor, dat deze Resolutie nimmer de kracht kon hebben van eene door partijen eventueel ingeroepen rechterlijke beslissing, en dat dus — de algemeene verbindbaarheid dezer resolutie onaangeroerd latende — zij althans de terugwerkende kracht miste, om op eene overeenkomst van 30 April t. v. te worden van toepassing gemaakt.

De heer M. liet dan ook, met terzijdestelling van genoemde Resolutie, op 29 Augustus 1870 de gehuurde immigranten van de verschillende plantages, waar zij tot dusver werkzaam geweest waren, op Voorburg komen. Deze lieden waren hunnerzijds volkomen bereid aan het nieuwe huurcontract gevolg te geven, daar hun vorig vijfjarig contract op 28 Augustus 1870 feitelijk was afgelopen.

Te kwader ure besloot toen de Gouverneur tot kracht-dadige uitvoering van zijn, eveneens te kwader ure genomen, civielrechtelijk besluit. Door machtsvertoon wilde hij nu, zij het den heer M. noodzaken, de arbeiders aan het Gouvernement over te geven, tot terugvoer naar hunne laatste plantages, zij het de arbeiders dwingen, Voorburg te verlaten en zich te laten terugvoeren, zoodoende hunne met den heer M. aangegane en reeds uitgevoerde overeen-

(1) Eenige jaren later, in de tusschen Nederland en Groot-Brittannie gesloten overeenkomst, betreffende immigratie van vrije arbeiders uit B. Indië (Gouv. Blad No. 14 van 1872) is werkelijk de bepaling opgenomen dat de immigrant, na afloop van zijne verbintenis, verplicht zal zijn daarenboven een gelijk aantal dagen te werken, als behoorlijk bewezen zal zijn, dat hij vrijwillig verzuimd heeft. Doch, men schreef in het door mij behandeld geval nog maar 1870, en toen lag deze quaestie nog geheel open.

komst verbrekende. De Gouverneur stelde zich geregeld partij in dit tusschen den heer M. en de vorige huurders hangend geschil, en gebruikte daarbij het hem toekomend gezag op hoogst bedenkelijke wijze. Op 30 Augustus 1870 nam Zijne Excellentie den sterken arm te baat, ten einde de bedoelde immigranten met geweld van Voorburg te verwijderen, en de Districts-commissaris verscheen er op hooger last met de gewapende macht. Het onbesuisde binnendringen van eene bende maréchaussées in verschillende arbeiderswoningen, zonder rechterlijke machtiging of bekomen verlof van den eigenaar, lokte van de zijde van dezen laatste terstond een krachtig verzet uit, door welke tegenkanting deze poging tot schennis van het recht van domicilie werd afgeweerd. (1) Alstoen begaf zich, op last van Zijne Excellentie, het toenmalig stationsvaartnig, Zr. Ms. schroefstoomschip *Schouwen*, op 1 September d. a. v. naar Voorburg, alwaar het voor de aanlegplaats het anker vallen liet. Vermoedelijk was het doel, als gebruikelijk, doch in dit geval, vrij zonderling, om „de vlag te vertoonen” en daardoor ontzag in te boezemen, — waartoe soms, bij oproertjes, tegenover de plantage-bevolking met goed gevolg het stationneerend oorlogsschip gebezigd werd, — doch deze maatregel kon hier minder doeltreffend heeten. Het gold hier toch geen oproerige bevolking, maar een groot plantage-eigenaar, onwillig om eenige huurlingen te voorschijn te brengen, die tegen een oorlogsschip, dat hij begreep hem niet in 't allerminst te kunnen deren, geenszins opzag, en bij wien bovendien verschillende leden van het état-major in de stad als vriend aan huis kwamen.

(1) Ter zake hiervan werd later wel is waar eene strafvervolgung wegens rebellie tegen den heer M. opgesteld, die evenwel, na een bercep op het *in illicito* verkeer der politie en het gevolgelijk geoorloofde van den tegenstand, op 15 Maart 1871 met een ontslag van rechtsvervolgung door het Hof van justitie in Suriname is beëindigd. Ter volledigheid diene, dat de Hooge Raad, na aanteekening van cassatie in het belang der wet, zich later met deze uitspraak, wat de rechtsquaestie aangaat, niet heeft vereenigd, doch dat dit geen inbreuk heeft gemaakt op de eenmaal uitgesproken straffeloosheid van den heer M.

In den vroegen morgen van 2 September d. a. v. begaf zich de raadsman van den heer M., na zich voorzichtigheidshalve van het geleide van een deurwaarder te hebben voorzien, naar Voorburg, de stadsbewoners en vooral het huisgezin en de vrienden van den heer M. in groote opschudding achterlatend en in spanning over de geweldige dingen, die komen zouden. Men wist van M.'s verzet, wist dat de Districts-commissaris in eigen persoon in de laatste dagen gedurig, en soms bij nacht en ontij, was heen- en weer gereisd tusschen Voorburg en het gouvernements-hotel, wist van het aanwezig zijn van het oorlogsschip tegenover Voorburg; men vreesde, vooral met het oog op den min of meer heftigen aard van den heer M., het ergste. In dezelfde spanning werden de lieden eenige uren later op Voorburg aangetroffen. De Districts-commissaris was intusschen, met achterlating van zijne maréchaussées, wederom stadwaarts getogen, om nadere orders van den Gouverneur te halen. Ter voorkoming van onheilen werd onmiddellijk, met het oog op de opgewondenheid der gemoederen en de heftige verontwaardiging van den heer M. zelf, gemelde ambtenaar per expresse verzocht, om terstond uit de stad terug te komen, ten einde de immigranten, waar het om te doen was, onder protest over te nemen. Deze lieden werden daarop, tot niet geringe hilariteit van Zr. Ms. zeemacht, uit hunne veilige schuilplaats te voorschijn gebracht, hunne namen nauwkeurig opgenomen, het protest werd gereedgemaakt, en eenige uren daarna werden de huurlingen bij deurwaarders-exploot en onder streng voorbehoud van alle rechten en actiën, door hun wettigen huurder overgegeven aan het Koloniaal Gouvernement, vertegenwoordigd door den inmiddels uit de stad teruggekeerden Districts-commissaris. Deze liet alsnu door zijne maréchaussées de immigranten triomfantelijk terugbrengen, een ieder naar de plantage, alwaar hij, althans naar het oordeel van den Gouverneur, nog verzuimdagen zou hebben in te werken.

De *Schouwen* maakte vervolgens stoom op, en, als ware 't een gezamenlijke pleiziertocht geweest, kwamen, — door den daarop gevolgden onvermijdelijken roeiwedstrijd der negers, — de tentboot van den Districts-commissaris en die van den heer M. met bijbehorend gezelschap, tegen het vallen van den avond nagenoeg tegelijk met het oorlogsschip te Paramaribo aan. De stad was nog vol van een „bombardement” van Voorburg en dergelijke kleinstedsche praatjes meer. Men liep uit, om tijding te vernemen van de plaatse des onheils, en zelfs de Gouverneur kon zijn ongeduldig hunkeren naar rapport niet genoegzaam beheerschen. De zaak maakte eene geweldige sensatie, welke ik opzettelijk, om hetgeen er volgt, in alle bijzonderheden verplicht was te doen uitkomen. De Gouverneur, zonder genoegzaam zijne aandacht te bepalen bij het protest, verhoovaardigde zich daarbij, begrijpelijkerwijs, niet weinig op zijn krachtdadig optreden tot handhaving van zijn genomen besluit.

In aansluiting evenwel aan het uitgebracht protest had de heer M., na briefwisseling en insinuatie, aan het Koloniaal Gouvernement intusschen de formeele erkenenis ontlokt, „dat de niet-naleving van het onderwerpelijk contract „volstrekt niet heeft afgehangen van den wil der immi-„granten, maar zij genoodzaakt zijn geweest zich aan den „wil van het Koloniaal Bestuur te onderwerpen”, en stond hij nu op het punt om het Gouvernement met eene civiele actie tot feitelijke opheffing van die overmacht en bij gebreke van dien tot vergoeding der daardoor geleden en te lijden schade te bespringen. Tot verbazing van een ieder en niet het minst van den heer M., werd toen evenwel de Gouvernements Resolutie van 16 Augustus 1870, No. 9, waar zóó ontzettend veel om te doen was geweest, en tot de krachtdadige handhaving en uitvoering waarvan zóó geweldig veel beweging en ophef gemaakt en zulk eene beroering in den lande gebracht was, bij Gouv.-Resol. van 18 Maart 1871 No. 11 eenvoudig ingetrokken en vervallen verklaard.

En nu zal het wel onmogelijk zijn, het formeel bewijs te leveren, dat die intrekking heeft plaats gevonden op ministerieele aanschrijving; doch, terwijl het niet denkbaar is, dat de Gouverneur met zulke eene aanschrijving zal te koop loopen, ligt het alleszins gegrond vermoeden toch wel voor de hand, dat hier niet aan eene spontane intrekking te denken valt, vooral wanneer men daarbij in aanmerking neemt het tijdsverloop tusschen voornoemd machtsvertoon en het later *non-avenu* verklaren daarvan.

Men kan, bij de algemeene en dan ook in allen deele gegronde onderstelling van ministerieele tusschenkomst, uit deze proeve intusschen beoordeelen, van welk eene verbazende rekbaarheid die „nuttige wenken” van het Departement van koloniën kunnen zijn, al naar gelang van de mate van betrouwbaarheid van den benoemden Gouverneur.

In de gegeven omstandigheden was deze oplossing, met het oog op des Gouverneurs prestige, wezenlijk te betreuren. Zij kwam wel is waar den heer M. ten goede, zóó zelfs dat hij, bij het terug bekomen zijner manschappen, meer dan voldaan, van allen verderen eisch tot schadeloosstelling afzag; — doch dit daargelaten, kan ik aan den anderen kant, na al het voorgevallene, door mij met voordacht uiteengezet, een dergelijk doen désavoueren der handelingen van een Gouverneur niet overeenbrengen met de juiste opvatting van een goed regeeringsbeleid. Er moest, om te beginnen, door de nauwgezette keus der titularissen, nimmer vrees voor zoo iets behoeven te bestaan: maar mocht al eene wetsopvatting, waarover geschil van gevoelen bestond (1), aanleiding hebben gegeven tot overschrijding van bevoegdheid, men zou dit als een voldongen feit hebben kunnen beschouwen en, bij den eenmaal inge-

(1) Het Koloniaal Gouvernement grondde zijne houding (m. i. minder juist) op art. 18, al. 1 Kon. Besl. 19 Maart 1863, no. 71 (publicatie 1863 no. 12) waarbij de immigranten gesteld worden onder de *speciale bescherming* van het Gouvernement, en waaruit nu gedistilleerd werd, dat het Gouvernement had te waken over de *rechten* en *plichten* der immigranten, terwijl het daarbij van

slagen weg naar rechten, aan de afwikkeling en eindbeslissing van den rechter hebben kunnen overlaten, om de belanghebbenden te redden uit de moeilijkheden, waarin de berucht geworden Gouv. Resolutie van 16 Augustus 1870 No. 9 hen gebracht had. De vermoedelijk te wachten veroordeeling tot feitelijke opheffing der overmacht en in de proceskosten, zou dan voor het Koloniaal Gouvernement een eervollen terugtocht hebben opengelaten, terwijl de louter besparing der kosten van dit proces niet opweegt tegen de zonderlinge houding, die men den Gouverneur nu heeft doen aannemen.

Ik zou den Minister, met de meeste bescheidenheid, dus wel in bedenking willen geven, of er geen mogelijkheid bestaat dat hij zich vergissen kan, wanneer hij, van het verledene sprekend, meent dat de opvolgende Gouverneurs „de handen vrij” hadden. Er zijn toch, behalve hetgeen naar buiten werkt, ook wenken, waarvan de strekking en de uitwerking zich tot de binnenkamer van den Gouverneur bepaalt.

Intusschen behoort, naar het mij voorkomt, tot de middelen, die men „tot behoudenis” van Suriname noodig heeft, in de allereerste plaats een meer zelfstandig bestuur, en daartoe vóór alle dingen de mogelijkheid tot handhaving van 's Gouverneurs prestige, opdat deze zich aan de invloeden, zoo in den Haag als in Suriname, blijve onttrekken.

Het is dus een alleszins verblijdend teeken, dat zulk een bestuur voor den vervolge, althans onder den tegenwoordigen Gouverneur, dien ik daarom van harte een zeer lang bestuur toewensch, door den Minister is toegezegd.

Wanneer ik alsnu het punt der Surinaamsche autonomie beleefdheidshalve, als door den Minister op het tapijt ge-

oordeel was, dat eene werkovereenkomst, aangegaan voor den tijd van vijf achtereenvolgende jaren, het jaar berekend op 300 werkdagen, van zelf medebracht, dat de overeenkomst eerst dan kon beschouwd worden te zijn afgelopen, als, na aftrek van ziekte- en verlofdagen, de immigrant 1500 dagen had gewerkt.

Dit oordeel had zeker recht op bestaan en verdediging in rechten, doch intusschen niet op geweld.

bracht, kortelijk aanstip, geschiedt dit om te beginnen bij wijze van opmerking, dat de uitoefening van de aangegeven rechten en bevoegdheden,— gelijk de ervaring ten deze een en andermaal heeft aangetoond, — voor neutralisatie vatbaar is. Dikwijls, ik zal het geenszins ontkennen, ten bate- doch dikwijls ook tot schade der Kolonie. Vooreerst toch kan de Gouverneur, die op zijne beurt dienaangaande de noodige „wenken” van den Minister ontvangt (gelijk de Minister zelf heeft verklaard), bij bezwaren zijnerzijds of van de zijde der Regeering, de vaststelling van de door de Koloniale Staten goedgekeurde of bij wijze van initiatief ingediende ontwerp-verordeningen alsnog in beraad houden, — voor de afkondiging is bovendien opzettelijke of stilzwijgende goedkeuring der Regeering binnen zes maanden een vereischte, — terwijl, bij eventueele afkeuring eener ontwerp-verordening door de Koloniale Staten, nog wel langs anderen, den Minister bekenden, weg, gelegenheid bestaat om de daarin opgenomene voorzieningen ingevoerd te krijgen. Hierin is, bij de volkomen wettigheid van een en ander, natuurlijk op zich zelf niet het minste bezwaar. Doch ik gaf vroeger reeds te kennen, dat het amendeeren door de Koloniale Staten der voorloopige begrooting een wanhopig werk was, daar bij de indiening door de Regeering tot definitieve vaststelling de aangebrachte amendementen eenvoudig geschrapt werden. Evenzeer durf ik stellen, dat er nu en dan ook met andere denkbeelden der Koloniale Staten geene voldoende rekening werd gehouden.

Ik zal daarbij geenszins ontkennen, dat daartoe soms overwegende redenen bestonden.

Aan den eenen kant mag men toch niet voorbijzien, dat door de alleszins bevoegde en dikwijls zeer gewaardeerde tusschenkomst der Regeering tot intrekking of wijziging van een bestaande- of het vaststellen van eene nieuwe verordening, nu en dan de billijkheid is betracht.

Niet slechts met volkomen medewerking der Koloniale Staten, doch ook trots de tegenkanting van dit college.

Het eerste geval deed zich bijv. voor, bij de vaststelling der „Strafverordening van 1874”, ter vervanging van de gelegenheidsverordeningen tegen lediggang, zwerverij en arbeidersovertredingen van 19 April 1873 (G. B. 15 en 16.)

Het tweede geval was bijv. aanwezig, toen het beginsel, dat over de huurders van arbeiders ter zake van hunne overtredingen als zoodanig, door denzelfden rechter en volgens dezelfde snelle rechtsbedeeling als hunne huurlingen moest worden recht gedaan, bij Verordening van 16 Mei 1877 (G. B. 9) werd gehandhaafd.

De Verordeningen van 19 April 1873 zijn door den toenmaligen Gouverneur, die dergelijke onderwerpen door de oogen van zijn rechtsgeleerden raadsman, den Procureur-Generaal, moest bezien, bij de Staten ingediend, zóó kort vóór 1 Juli 1873, — den dag van de opheffing van het staatstoezicht, — dat de Staten, wilde men op dien datum niet tegenover een wetteloozen toestand zich bevinden, wel verplicht waren die voorzieningen, hoezeer hier en daar gewijzigd, aan te nemen.

De Verordening van 16 Mei 1877, ter overbrenging van de daarin opgenoemde overtredingen van het Hof van justitie naar de kantonrechters en ommegaande rechters, heeft veel wederwaardigheden gehad, wier opsomming mij te ver zou leiden. Kenmerkend is, dat zij als Ontwerp op 27 April 1875 door den Gouverneur bij de Staten werd ingediend, met de toelichtende bemerking, dat „recht en billijkheid” deze voorziening voorschreven; „de ondervinding „verbiedt naar mijn inzien,” schrijft de toenmalige Gouverneur, „den bestaanden toestand (1) één dag langer dan onvermijde- „lijk te laten voortduren.” Bij de Koloniale Staten vond dit ontwerp een ongunstig onthaal. De wisseling van schriften eindigde echter reeds op 16 November 1875, met

(1) Dat de arbeiders feitelijk geen recht verkregen, omdat zij eenvoudig door allerlei moeilijkheden (dagenlange reizen, werkverzuim en gevolgelijk loonverlies enz.) verhinderd waren hunne klachten te doen berechten door het Hof van justitie, tot dusver het *forum privilegiatum* voor de overtredingen der huurders van arbeiders, als zoodanig.

het eindverslag der Staten. De zaak was dus in staat van wijze en men kon, na het krachtdadig optreden van den Gouverneur tot handhaving van de arbeiders-rechten, de openbare beraadslagingen eerlang te gemoet zien. Eenige dagblad-artikelen, op dit onderwerp betrekking hebbende, brachten de planters-gemoederen in beweging. De zaak trok de aandacht, zoowel van de Nederlandsche Regeering als van het Britsche consulaat, dat toezicht hield op de behandeling der immigranten. En toen nu op 8 Februari 1876 de toenmalige Gouverneur de Koloniale Staten met een brief verraste, waarin hij schreef, thans niet op eene behandeling van het aanhangig ontwerp te willen aandringen, verwekte dit algemeene verbazing.

Spoedig daarop hoorde men toen van het berucht telegram van den Britschen consul „Stop emigration”, en werd de immigratie uit Hindostan geschorst, terwijl men vernam dat de gelijke rechtsbedeeling voor arbeider en werkgever als voorwaarde tot heropening daarvan gesteld was.

Daarna is, op hoog bevel, de zaak wederom in de Staten aanhangig gemaakt, en de verordening van 16 Mei 1877 tot stand gebracht.

Wie zal er zijn, die 't in het eerstgenoemde geval zal wraken, dat de Regeering eene slechte wet als die van April 1873 afkeurt en door eene betere vervangen doet?

Wiezal betwijfelen, dat, bij tastbaar ongegronde tegenkanting der Staten, het Koloniaal Bestuur, dat zich, — om welke reden dan ook, — te zwak gevoelt, in het doorzetten van nuttige maatregelen moet worden ter zijde gestaan door de Nederlandsche Regeering? Wie zal daarbij aarzelen om bij den Minister of een bekwaam ministerieel ambtenaar meerder opleiding tot wetgevenden arbeid en, waar het plantersbelangen geldt, meer onbevangenheid van oordeel te onderstellen, dan bij vele leden der Koloniaale Staten van Suriname?

Doch aan den anderen kant heeft de ministeriële inmeniging ook wel eens te denken gegeven aan een *furor bureaucraticus gubernandi*, waarbij geen rekening gehouden

wordt met nooden, behoeften en bezwaren, maar de ministerieele opvatting van de draagkracht eener koloniale bevolking, tegen betere inlichtingen in, met zekere heftigheid gehandhaafd wordt. Dit was het geval bijv. met de invoering eener belasting op het verbruik van gedistilleerd, bij de Wet van 19 Juni 1871 (*Stbl.* no. 71, *G. B.* no. 10), in Suriname uitgevoerd bij Besluit van 22 April 1875 (*G. B.* no. 9). Artikel 148 Reg. Regl. laat wel is waar ruimte voor de invoering van belastingen in Suriname bij verordening of wel bij wet; doch Art. 59 der Nederl. Grondwet, laatste alinea, stelt voor dit laatste eene „bestaande behoefte” tot voorwaarde. En waar nu, op grond van den toestand der Kolonie, de Koloniale Staten een en andermaal ernstige bezwaren inbrachten tegen het in behandeling nemen van de hun daartoe ingediende voorstellen (1), daar heeft de toenmalige Minister de „bestaande behoefte”, die de Grondwet eischt, naar het mij voorkomt, niet genoegzaam aangetoond. Bij de behandeling der wetsvoordracht in de Tweede Kamer op 27 Mei, en in de Eerste Kamer op 16 Juni 1871, heeft men ten eenemale verzuimd, stil te staan bij de verschillende nuttige doeleinden, waarmede het Surinaamsch gedistilleerd, in den vorm van rum, dram en voorloop, in bijna elk Surinaamsch huishouden gebruikt wordt, en ook verdere bezwaren van de Staten, herhaaldelijk breed uiteengezet, onbesproken gelaten; de Staten zeiden in gemoede dezen nieuwen algemeenen druk aan de bevolking niet te *kunnen* opleggen, eer de immigratiezaak geregeld was en daardoor de toestand een weinig was verlicht. Dit „verzet”, gelijk de Minister het in de Tweede Kamer noemde, moest nu gebroken worden; er was hier bepaald „onwil, miskenning van „het gezag van het opperbestuur”.

Bij de indiening der wet heeft de Minister dan ook onbe-

(1) Op 3 Mei 1871 b. v., namen de Staten eene motie aan, waarbij gezegd werd, „dat op grond van een ongunstigen toestand der Kolonie, die het leggen „van nieuwe of meerdere lasten op de bevolking op *dit oogenblik* niet toeliet, „de verordening *voorloopig* niet verder in behandeling kan genomen worden.”

wimpeld aan de Eerste Kamer medegedeeld, waartoe die wet hoofdzakelijk strekken moest. Op dat oogenblik was z. i. die invoering nl. noodig als maatregel, „om aan de „Koloniaale Staten van Suriname te doen zien, dat met de „*stellige bevelen* van het opperbestuur niet de spot mag „gedreven worden.”

Eene proeve alweer van de elasticiteit der zoogen. „nuttige wenken.”

Tegen herhaling van dergelijke taal waarborgt ons intusschen de nieuwe Gouverneur, even goed als tegen het indienen van verordeningen als van 19 April 1873 en tegen de angstvallige terugneming van aanhangige ontwerpen, door „recht en billijkheid” voorgeschreven, als van 27 April 1875.

In dezelfde mate waarborgt hij ons tegen het uitvaardigen van gouvernements-resolutiën als van 16 Augustus 1870 No. 9.

En zoo ben ik tot mijn uitgangspunt teruggekomen, van waar de Minister, door het ter sprake brengen van de Surinaamsche autonomie, mij voor enkele oogenblikken had afgevoerd, n.l. tot des Gouverneurs zelfstandigheid.

Deze zelfstandigheid berust m. i. op een dubbelen gouvernementsplicht: het nemen van initiatief en het bieden van weerstand. Door het eerste voorkomt men de maatschappelijke behoeften, en geeft men, door zich met het belang der bevolking persoonlijk bezig te houden, den stoot aan wat goed en nuttig is. Door het tweede is men bestand tegen onbehoorlijke invloeden in de Kolonie zelf, en onmatige invloeden van de zijde der Nederlandsche Regeering. Redelijke samenwerking met de Koloniale Staten is daarbij, — zoo MOGELIJK, — gewenscht.

Voorloopig is er reeds tusschen het hoofd der Kolonie en de Koloniale Staten eene betere verhouding waar te nemen, dan men er in de laatste jaren gekend heeft.

Veel hangt intusschen af van de houding der Regeering

en der Volksvertegenwoordiging tegenover de geldelijke eischen, die de nieuwe Gouverneur voor de wederopbeuring der Kolonie stelt.

Op zelfstandige wijze heeft hij van de zucht tot schijnbare subsidie-vermindering afgezien. Vorige Gouverneurs trachtten in dit opzicht in de allereerste plaats zich bij Regeering en Vertegenwoordiging aangenaam en gewenscht te maken, en daardoor hun aanblijven te rekken. En of later de rekeningen met de begrotingen klopten, dan wel een aanmerkelijk hooger cijfer aanwezen, en later bij eene nieuwe wet moesten worden gewijzigd en verhoogd, dit kon hen minder deren: zij waren misschien dan al in Nederland terug, in het onbetwist genot van een hoog pensioen.

Deze Gouverneur heeft met die tradities gebroken. Het is *hem* niet te doen om Ministers of Kamerleden te believen. Hij schenkt hun klaren wijn. Hij vraagt veel geld: want hij moet de onbetaalde schulden zijner voorgangers met de opgelopen renten delgen, voor het tegenwoordige de zaken in het reine brengen en voor de toekomst zorgen. „Er is naar gestreefd,” zegt hij, (Mem. v. toelichting op de Kol. begrooting 1887), „met de meeste trouw de waarheid te betrachten, zonder overdrijving, zonder onjuiste voorstelling, maar ook zonder terughouding of verzwijging van iets, wat aan deze begrooting een ander voorkomen, een anderen schijn zou kunnen geven dan zij behoort te dragen.”

Voor allerlei geregeld terugkomende voorzieningen, die anders ten laste van „onvoorziene uitgaven” 1) of *pro memorie* op de begrooting gebracht werden, heeft hij nu terecht afzonderlijke artikelen uitgetrokken; en hoevele de behoeften ook blijken te zijn, hij legt ze allen onbewimpeld bloot.

Het is te hopen, dat de Minister of de Tweede Kamer het hoog subsidiecijfer, gelijk nu is aangevraagd, niet zal verminderen en speciaal ook de voor de telegrafische

(1) De post van f20,000, in de laatste jaren voor dit artikel uitgetrokken, bleek later steeds onvoldoende te zijn, en werd dan, als gezegd, bij nieuwe wet gewijzigd; men had dan intusschen het subsidiecijfer schijnbaar verminderd, en zoodoende, tijdelijk, de eer gered.

verbinding uitgetrokken post niet door een Memoriepost zal vervangen.

Aan Nederland het alternatief: doen wat er te doen valt, of Suriname prijsgeven. Het langzaam wegwijnen der kolonie kan door een eerlijk man met geen anderen naam worden bestempeld.

Mogen de Regeering en de Vertegenwoordiging zich ditmaal eens door de kracht der waarheid laten overtuigen!

Alleen langs dezen weg kan eerlang de wederopbeuring der Kolonie en, als gevolg daarvan, het einde van het subsidie worden tegemoet gezien.

A. C. W.

SEPTEMBER, 1886.

ERRATUM.

Op pag. 30, *noot*, worde gelezen, in plaats van commissariaten:
commissorialen, waarmede bedoeld wordt het commissoriaal maken
 van allerhande zaken, door het verzoek om „consideratie en bericht.”

